
"LERON" INTERNATIONAL FOLKLORE FESTIVAL IN VODNJAN IN THE CONTEXT OF MULTICULTURALITY

Ana Debeljuh

Juraj Dobrila University of Pula, Faculty of Educational Sciences, Croatia, andebeljuh@unipu.hr

Ivana Paula Gortan-Carlin

Juraj Dobrila University of Pula, Faculty of Educational Sciences, Croatia, igcarlin@unipu.hr

Abstract: Vodnjan is a city on the Istrian peninsula. According to the 2021 census, it has 5,838 inhabitants, of which 59.7% are Croats, 15% Italians, 5.5% Bosniaks, and Albanians, Montenegrins, Roma, Serbs and other of the twenty-two recognized national minorities in Croatia. The community of Italians in the town of Vodnjan (Comunità degli Italiani di Dignano) pays great attention to the cultivation of customs, historical heritage and cultural heritage, the love it has for traditional national costumes, music and songs, and also cultivates the coexistence, that is, the culture and traditions of all the ethnic groups that live in the town and in surroundings. The twenty-first International Folklore Festival "Leron" took place from August 24 to 26, 2023. Through it, the City of Vodnjan and the Italian Community of Vodnjan promote multiculturalism, "the message of peace, friendship and brotherhood". The festival lasts from two to three days in August. It takes place in the Vodnjan square, where the folklore customs of various peoples are interwoven. On the streets of Vodnjan, a parade of colourful costumes, sounds of instruments, songs and dances takes place. The festival gathers folklore groups from various countries that present their folk dances and costumes. Thus, in addition to the Croatians, folklore groups from eighteen countries performed. For a few days, Vodnjan becomes a centre of multiculturalism where national diversity is presented and its own culture and traditions are nurtured. Within the framework of the festival, round tables are organized in which ethnological and ethnomusicological experts are involved. The end of the event itself is marked by the awarding of prizes. The organizers of the festival are the Italian Community of Vodnjan and the Italian Union in cooperation with the National University of Trieste, and the festival itself got its name from the traditional Vodnjan musical instrument *leron*, a stringed instrument similar to a cello with two strings.

The archive of the Italian Community in Vodnjan was used to write this article. Folkloric groups are presented by country with the indicated year of performance. As a case study, the repertoire of Istrian folklore groups (sung, played or danced performances) performed in 2023 is analyzed in more detail. The aim of this work is to list the folklore groups that performed at "Leron" during the twenty-one years of the festival's existence in order to preserve the archive of folklore heritage in the Istrian area. When people write about folk music in Istria, the Croatian tradition is mostly described. Therefore, this paper emphasizes the folklore tradition of Italians and Montenegrins in Istria to confirm the multiculturalism hypothesis at the Vodnjan folklore festival.

Keywords: Community of Italians in Istria, Cultural Heritage, Folklore, National minorities in Istria, Vodnjan,

„LERON” MEĐUNARODNI FESTIVAL FOLKLORA U VODNJANU U KONTEKSTU MULTIKULTURALNOSTI

Ana Debeljuh

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, R Hrvatska
andebeljuh@unipu.hr

Ivana Paula Gortan-Carlin

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, R Hrvatska
igcarlin@unipu.hr

Sažetak: Vodnjan je grad na istarskome poluotoku. Prema popisu stanovništva iz 2021. godine ima 5838 stanovnika, od čega je 59,7 % Hrvata, 15 % Talijana, 5,5 % Bošnjaka te Albanci, Crnogorci, Romi, Srbi i druge od dvadeset i dvije priznate nacionalne manjine u Hrvatskoj. Zajednica Talijana grada Vodnjana (Comunità degli Italiani di Dignano) pridaje veliku pozornost njegovanju običaja, povijesne baštine i nasljeđa, ljubavi koju gaji prema nošnjama, glazbi i starim napjevima, a isto tako njeguje suživot, odnosno kulturu i tradiciju svih etnija koje obitavaju u gradu i u okolici. Dvadeset prvi Međunarodni festival folklor „Leron” održao se od 24. do 26. kolovoza 2023. Njime Grad Vodnjan i Zajednica Talijana Vodnjan promoviraju multikulturalnost, „poruku mira, prijateljstva i bratstva”. Festival traje od dva do tri dana u kolovozu. Odvija se na vodnjanskome trgu, gdje se isprepleću folklorne običaji raznih naroda. Na ulicama Vodnjana odvija se revija šarenih nošnji, zvukova instrumenata, pjesme i plesa.

Festival okuplja folklorne skupine raznih država koje predstavljaju svoje narodne plesove i nošnje. Tako su, uz hrvatske, nastupale folklorne skupine iz osamnaest država. Na nekoliko dana Vodnjan postaje centar multikulturalnosti u kojemu se predstavljaju nacionalne različitosti i njeguje vlastita kultura i tradicija. U okviru festivala organiziraju se okrugli stolovi u koje su uključeni etnološki i etnomuzikološki stručnjaci. Završetak same manifestacije obilježava se dodjelom nagrada. Organizatori su festivala Zajednica Talijana Vodnjan i Talijanska unija u suradnji s Narodnim sveučilištem iz Trsta, a sam festival ime je dobio po tradicionalnome vodnjanskom glazbenom instrumentu leronu, žičanome instrumentu nalik na violončelo s dvjema žicama.

Za pisanje ovoga preglednog rada koristila se arhiva Zajednice Talijana u Vodnjanu. Predstavljene su folklorne skupine po državama s naznačenom godinom nastupa. Kao studija slučaja pobliže se analizira repertoar istarskih folklornih skupina (pjevano, svirano ili plesane izvedbe) koji je izveden 2023. godine. Cilj je ovoga rada popisati folklorne skupine koje su tijekom dvadeset i jedne godine postojanja festivala nastupale na „Leronu“ radi očuvanja arhive folklorne baštine na istarskome prostoru. Kada se u Istri piše o narodnoj glazbi, pretežno se opisuje hrvatska tradicija. Stoga se u ovom radu ističe folklorna tradicija Talijana i Crnogoraca u Istri kako bi se potvrdila hipoteza multikulturalnosti na vodnjanskome folklornom festivalu.

Ključne riječi: folklor, kulturna baština, nacionalne manjine u Istri, Vodnjan, Zajednica Talijana u Istri.

1. UVOD

O značaju folklor, njegovoj vrijednosti, evaluaciji, promjenama, aktualnosti i sličnome pišu mnogi znanstvenici te je to i dalje vrlo aktualna tema (Adizova, 2023; Abali, 2023; Shay, 2023; Shukhratovna, 2023; Dabo, 2021). Vodnjan – Dignano (tal. [dij'na:no], istriot. Diegnan) je grad u južnoj Istri, desetak kilometara sjeverno od Pule (Istarska županija, zapadna Hrvatska). Jedan je od centara istriotskoga jezika. Područje grada Vodnjana nalazi se na plodnome nizinskom području na jugu Istre koje na zapadu kod Peroja izbija na more. Prema austrougarskome popisu stanovništva iz 1910. općina Vodnjan (isto područje kao i današnji grad) imala je 6087 stanovnika, od čega je 5801 stanovnik bio Talijan. Nakon velikoga istarskog egzodusa 1951. ostao je 1041 stanovnik. Autohtono stanovništvo Vodnjana, takozvani Bumbari (koji govore *dyaletto bôumbaro* ili bumbarski, tj. istroromanski (istriotski) dijalekt neolatinskoga podrijetla), danas čine manji postotak (20 % u 2001., 15 % u 2011.) u odnosu na doseljeno stanovništvo, koje je vrlo raznoliko. Prema posljednjemu popisu stanovništva iz 2021. godine u Vodnjanu živi 5838 stanovnika, od toga 59,7 % Hrvata, 15 % Talijana, 5,5 % Bošnjaka te Albanci, Crnogorci, Romi, Srbi i druge od dva deset i dvije priznate nacionalne manjine u Hrvatskoj.

U Vodnjanu djeluju tri udruge nacionalnih manjina: Zajednica Talijana Vodnjan, Zajednica Talijana Galizana i Društvo perojskih Crnogoraca „Peroj 1657“. (<https://www.vodnjan-dignano.hr/zivjeti-na-vodnjanstini>, 2023).

Zajednica Talijana Vodnjan čuvar je bogate lokalne autohtone tradicije. U programima i aktivnostima koje nudi naglasak stavlja na razvijanje i održavanje narodne pjesme, plesova, nošnje i istriotskoga dijalekta (*al favelà*, literarni natječaj na vodnjanskome talijanskom dijalektu). Od nematerijalne baštine njeguje repertoar s *villotte a discanto* (dvo glasnim diskantom), *stornelli*, *serenate*, tradicionalnim običajima vjenčanja koje prenose aktivnostima folklorne grupe (kao npr. *monferrina*, *villotta*, *bersagliera*, *furlana*). Pjesme i plesove prati glazba violine i *lerona* (narodni žičani instrument nalik na violončelo s dvjema žicama. Drugdje u Istri nosi naziv *bajs*), instrumenata što su ih u prošlosti svirali samouki svirači. Folklorna skupina u svojem repertoaru njeguje lokalne tradicijske običaje, plesove, pjesme i napjeve iz vremena kada se oko staroga srednjovjekovnog kaštela počeo stvarati gradić. Većina se tih običaja očuvala do danas. Nadalje, oni čuvaju materijalnu baštinu u obliku izvornih narodnih nošnji, uključujući originalne ženske zlatne i srebrne ukrase koji su se uspjeli sačuvati. Njihovi su kostimi i frizure izvorni iz razdoblja između 16. i 18. st. U vlasništvu su Zajednice i pojedinaca stari gudački instrumenti (violina i leron), kojima su se koristili još u davnim tradicijskim obredima i svečanostima. Folklorni festival dobio je naziv po instrumentu leronu. Mnoge aktivnosti današnje vodnjanske Zajednice Talijana usmjerene su na očuvanje tradicijskoga identiteta i povijesti koju ta etnička skupina ljubomorno čuva stoljećima, a posebnu pozornost posvećuje prenošenju osjećaja za očuvanje vlastite kulturne baštine i tradicijske kulture na najmlađe generacije.

Zajednica Talijana iz Galizane, koja se izvorno nazivala Talijanski kulturni klub (CIC), osnovana je 1947. godine. Predstavlja se kao živahna zajednica koja brine o mjesnoj tradiciji na području dijalekta, autohtone glazbe i narodne pjesme, folklor i svojih originalnih nošnji (<https://www.vodnjan-dignano.hr/zivjeti-na-vodnjanstini/udruge-i-ustanove/zajednica-talijana-galizana>). Društvo perojskih Crnogoraca „Peroj 1657“ osnovano je 2000. godine. Aktivni su u četirima sekcijama: Pjevačkoj sekciji, Folklornoj sekciji, Sekciji za očuvanje povijesne i kulturne baštine Peroja i Sportskoj sekciji (<https://www.vodnjan-dignano.hr/zivjeti-na-vodnjanstini/udruge-i-ustanove/drustvo-perojskih-crnogoraca-peroj-1657>).

1.1. Međunarodni festival „Leron“

„Leron“ je međunarodni festival folklor koji je prvi put organiziran 2001. godine, kada je nastupilo deset folklornih skupina iz Hrvatske, Italije i Slovenije (Đakovo, Rovinj, Raša, Peroj, Sv. Petar – Slovenija, Galizana, Nerezina -

Mali Lošinj, Treviso – Italija (*zampognari* „Le baghe della Zosagna” i „Gruppo Folkloristico Trevigiano”) i Vodnjan (folklorna skupina Zajednice Talijana). Tema je okrugloga stola bila kulturna valorizacija narodnih nošnji i tradicionalnih narodnih plesova. Nagrade za izvornost narodnih nošnji i instrumenata te glazbenu pratnju pripale su zajednicama Talijana iz Vodnjana i Galizane, dok je nagradu za originalnost i sinkronizaciju plesova osvojila Folklorna skupina „Studenac” iz Nerezina. Radi se o godišnjemu susretu folklorša iz različitih zemalja koji se nije održao tijekom pandemijskih godina, 2020. i 2021. Kako navode sami organizatori, festival smatraju simbolom mira, prijateljstva i bratstva, simbolom multikulturalnosti te jednim od najvećih kulturnih događaja talijanske zajednice. Svake se godine uz predstavljanje folklornih skupina organizira okrugli stol na kojemu se sastaju sudionici festivala, predstavnici grupa koje sudjeluju u programu te raznovrsni predavači iz Istre i šire. Manifestacija se obično organizira u dva do tri dana. U četvrtak, 24. kolovoza 2023. godine u 21 sat na zagrebačkome trgu održana je uvodna večer festivala „Ususret Leronu ... furlanska večer”, na kojoj su nastupile folklorne skupine Zajednice Talijana Galizana i Zajednice Talijana Vodnjan te „Stelutis di Udin” iz Italije. Uslijedilo je predavanje Vidoslava Bagura i Darija Marušića o furlanskim običajima. Program „Lerona” redovito počinje u petak u predvečerje svečanom povorkom (mimohodom) folklornih skupina koje idu niz Trgovačku ulicu te se nastavlja na Narodnome trgu njihovim predstavljanjem na pozornici. Folklorne se skupine predstave kratkim plesnim točkama, a predvođeni su Limenom glazbom grada Vodnjana i Zajednice Talijana Vodnjan. Svečano otvorenje 21. međunarodnog folklornog festivala 2023. godine bilo je u 21 sat, a nastupile su folklorne skupine Zajednice Talijana Vodnjan, Zajednice Talijana Bale, KUD-a „Vodnjan” i Društva perojskih Crnogoraca „Peroj 1657”. Posljednjega dana, u subotu, 26. kolovoza u 10 sati folklorša je primio gradonačelnik Vodnjana Edi Pastrovicchio, a u 11 sati održan je okrugli stol na temu Uloge i vrijednosti tradicijskih glazbenih instrumenata između povijesti i inovacije. Na okruglome stolu govorilo se na hrvatskome, talijanskome i engleskome jeziku. U 19 sati u župnoj crkvi sv. Blaža održana je svečana misa u kojoj su aktivno sudjelovali svi sudionici festivala na svoj osebujan način. U 21 sat u glavnome dijelu programa predstavile su se sve folklorne skupine, nakon čega je uslijedilo zatvaranje festivala i dodjela nagrada.

2. METODOLOGIJA

U ovome je radu korištena metoda prikupljanja građe iz arhive Zajednice Talijana u Vodnjanu i sa službenih mrežnih stranica manifestacije „Leron”. Uslijedila je obrada i analiza. Hipoteze su postavljene na tri stupnja: mikrorazini, mezorazini i makrorazini multikulturalnosti u odnosu na lokalitet.

H1: S obzirom na to da je grad Vodnjan područje koje je naseljeno različitim etničkim stanovništvom, pretpostavlja se da će na festivalu sudjelovati različite etničke folklorne skupine grada Vodnjana (op.a. mikrorazina multikulturalnosti).

H2: Na festivalu će se, osim folklor koji djeluje u Vodnjanu i okolici, predstaviti i druge folklorne skupine iz Istre, odnosno iz Hrvatske (op.a. mezorazina multikulturalnosti).

H3: Na međunarodnome festivalu predstavljaju se folklorne skupine raznih država i njegovo dugovječno postojanje danas dobiva obrise svjetskoga festivala (op.a. makrorazina multikulturalnosti).

3. REZULTATI

U nastavku se prikazuju obrađeni podatci po državama i folklornim skupinama koje su nastupile na „Leronu” od 2001. do 2023. godine. Masnim su slovima označena folklorna društva ili skupine koje u svojem nazivu imaju oznaku manjine ili vjerske zajednice.

Tablica 1. Popis država i folklornih skupina koje su nastupile na „Leronu”

Država	Folklorna skupina, mjesto iz kojeg dolazi i godina nastupa na Leronu
Albanija	GF „Myzeqeja”, Fier (2007); GF „Rozafa”, Shkoder (2008); GF „Robert Radoja”, Tirana (2013).
Austrija	GF „Edelweiss”, Klagenfurt (2007); Volkstanzkreis „St. Johann ob Hohenburg”, Krottendorf (2016).
Bosna i Hercegovina	KUD „Bašćaršija”, Sarajevo (2005); KUD „Neretva”, Jablanica (2008); Gradski folklorni ansambl „Maglaj”, Maglaj (2013); HKUD „Luke”, Višići (2014); KUD „Napredak”, Dobj (2017).
Bugarska	GF „Triavna”, Triavna (2005); FDE „Veselic”, Simitli (2009).
Crna Gora	KUD „Tekstilac”, Bijelo polje (2006); FD „Njegos”, Cetinje (2007).
Francuska	GF „Les Bethmalais”, Saint Girons (2007); GF „Pastourelles de Campan”, Campan (2011); „Los Pastorels del Roergue”, Villefranche de Rouergue (2017).
Grčka	Stegi Politismou „Neas Karvalis”, Kavala (2006); Dance group of the cultural organization of the

	municipality of Patras, Patras (2013); GF „Agios Ioannis O Theologos”, Thessaloniki (2023).
Hrvatska	GF „Studencac”, Nerezine (2001); KUD „Sloga”, Satnica Đakovačka (2001); HGD „Sv. Cecilija”, Korčula (2002); KUD „Družina”, Pag (2003); KUD „Brodosplit”, Split (2004); KUD „Josip Kozarec”, Štitar (2004); KUD „Lastovo”, Lastovo (2005); GF „Or Hašetić” - Židovska općina , Zagreb (2005); KUD „Dr. Vinko Žganec”, Vratišinec, (2006); GF „Žutopas”, Smokovljani-Visočani (2007); KUD „Andrij Pelih”, Šumeće (2008); KUD „Milan Begović”, Vrlika (2008); KUD „Zvir”, Jelenje (2009); KUD „Slavonija”, Jakšić – Požega (2010); GF „Čardaš” - Demokratska zajednica Mađara u HR, Suza (2010); HKUD „Prigorec”, Markuševac (2011); KUD „Seljačka sloga”, Bogdanovci (2012); KUD „Bjelovar”, Bjelovar (2013); KUD „Dalmacija”, Dugi rat (2014); Vrbničko kulturno društvo „Frankopan”, Vrbnik (2014); KUD „Filipovčice – Komletinci”, Otok (2015); Folklorna skupina „ Češke besede ” Daruvar, Daruvar (2016); KUD „Gorjanac”, Gorjani (2016); KUU „Gacka”, Otočac (2017); KUD „Ivanić”, Ivanić grad (2018); KUD „Sveta Ana Vučjak”, Karlovac (2019); KUU „Seljačka sloga”, Nedelišće, (2022)
	GF CI Valle (CNI), Bale (2001, 2003, 2004, 2006, 2008 – 2012, 2023); GF CI Gallesano (CNI), Galižana (2001, 2002, 2004 – 2019, 2022, 2023); Društvo perojskih Crnogoraca „Peroj 1657”, Peroj (2001, 2003, 2005 – 2010, 2012 – 2014, 2016 – 2019, 2022, 2023); KUD „Rudar”, Raša (2001); SAC „Marco Garbin” (CNI) Rovinj (2001); Folklorni ansambl „Balun”, Vodnjan (2001); KUD „Barban”, Barban (2002, 2019); KUD „Mate Balota”, Rakalj (2003, 2017); FD „Cere” Žminj (2004); KUD „Ivan Fonović Zlatela” Kršan (2005, 2018); KUD „Savičenta”, Svetvinčenat (2006); FD „Pazin”, Pazin (2007, 2022); Kumpanija Kosirići, Tinjan (2008); KUD „Stjepan Žiža”, Rovinjsko Selo (2009); KUD „Vodnjan”, Vodnjan (2010, 2011, 2023); KUD „Matko Laginja”, Sv. Lovreč (2011); KUD „Dvigrad”, Kanfanar (2012); KUD „Rakalj”, Rakalj (2013); DKUS „Mendula”, Medulin (2014); KUD „Plesarin”, Rovinj (2015); KUD „Dajla”, Dajla (2016).
Italija	„Le baghe della zosagna”, Treviso (2001); GF „Lacchè”, Coredò (2002); GF „Pasian di Prato”, Pasian di Prato (2002); GF Caprivese „Michele Grion”, Gorizia (2003); Gruppo sbandieratori Citta' di Feltre, Gorizia (2003); Associazione culturale „Mera Menhir”, Merine (Lecce) (2003); GF „La mufrinna”, Camporgiano (Lucca) (2004); GF „Sa Bità”, Bitti (NU) (2004); GF „Naxos”, Giardini Naxos (Sicilija) (2005); GF „Danzerini di Lucinico”, Lucinico (Gorizia) (2005); Gruppo folk „Naso”, Sicilia (2006); GF „Castello Tesino”, Trento (2006); GF „La morgia”, Pietracatella (2007); GF „Murgantia”, Baselice (2008); GF „Eco del Gargano”, S. Giovanni Rotondo (2009); GF „Gioia”, S. Vito al Tagliamento, (2009); GF „A spiga rossa”, Petina (SA) (2010); GF „Lu Scattusu”, Brindisi (2010); GF „I Nebrodi”, Ficarra (2011); GF „Laccio d'amore”, Penna S. Andrea (2011); GF „Sannio antico”, Casalduni (2012); GF „Val Resia”, Resia (2012); Associazione culturale folklorica „Ortensia”, Ortezzano (2013); GF „Federico Angelica”, Aviano (2013); GF „Balarins di Buje”, Buia (2014); GF „I bej”, Erba (2014); GF „Corale Rododendro”, Valli di Lanzo (2014); GF „I figli di Lauro”, Lauro di Sessa Aurunca (2015); GF „Lis zirandulis di Nimis”, Udine (2015); GF „Pro loco di Castrovillari”, Cosenza (2016); „La clicca de Saint-Martin de Corleans”, Aosta (2016); GF „La rondinella”, Cancellara (2017); GF „Santa Lucia”, Bagnarola (2017); GF „I fst'nidd”, Lavello (2018); GF „Monte San Biagio”, Latina (2019); GF „Eco del Gargano”, S. Giovanni Rotondo (2019); GF „I Brianzoli”, Ponte Lambro, Como (2022); Associazione Culturale Zampognaro Lagaro, Trento (2022); GF „Pastoria del Borgo Furo”, Treviso (2022); Gruppo folcloristico „I POSAGNOT”, Possagno (2023); Gruppo folcloristico „Stelutis di Udin” A.P.S., Udine (2023).
Kosovo	Ensemble „Lidhja e Prizrenit”, Prizren (2015).
Letonija	Folk dance group „Lubana”, Lubana (2019).
Litvanija	GF „Spalgena”, Vilnius (2018).
Mađarska	GF „Tatai Kenderke Neptan Cegye Sület”, Tata (2005); Sopron folkdance group, Sopron (2015); Karad – Lajta, Karad (2018).
Makedonija	Ansambl „Skopje”, Skopje (2007); FA „Oteks folk”, Ohrid (2016).
Poljska	GF „Jedliniok”, Wroclaw (2003, 2009); Zespół piosni i tanca „Kalina”, Wroclaw (2016); Folk Ensemble „Banda Burek”, Wisniowa (2023).
Portugal	GF „Cas do pesso”, Coimbra (2006); Rancho folclorico e regional do Seixo Coimbra (2017).

Rumunjska	FG „Bistrita“, Bistrita (2004); AF „Ciuleandra“, Topoloveni (2009); GF „Coronita“, Solovastru (2006).
Srbija	KUD „Abrašević“, Kraljevo (2010, 2012); KUD „Kraljevačka riznica“, Kraljevo (2019); Hrvatski kulturni centar „Bunjevačko Kolo“ , Subotica (2023).
Slovačka	Folklorno društvo „Kubra“, Ternčin (2002); GF „Maj“, Piest'any (2012); FS „Inovec“, Zlate moravce (2022).“
Slovenija	GF Val, Piran (2001, 2004); FD „Anton Jože Štrafela“ – Markovci, Ptuj (2002); FS „Muravidek Neptancegyuttes“, Lendava (2004); FD „Rožmarin“, Ptujška gora (2006); FG „Ivan Navratil“, Metlika (2010); FS Leščeček, Veržej (2012); KUD „Židan Parazol“, Ljubljana (2015); FD „Preddvor“, Preddvor (2017); FS „Na placi“, Šempeter pri Gorici (2019); Folklorna skupina KD „Rak“, Rakek (2023).
Španjolska	GF „Pinares de Castilla“, Mojados (Valladolid) (2005); Agrupacion folklorica „Froles Novas“, Vigo (2018).
Švicarska	GF „Trachtentanzgruppe Menzingen“, Menzingen (2011).
Turska	FD „Hotead“, Edirne (2009).
Velika Britanija	MacLennan Scottish Group, Sutton (2014).

Izvor: Obrada autorica.

Legenda: GF = FD = Folklorno društvo; KUD = Kulturno umjetničko društvo; KUU = Kulturno umjetnička udruga; FA = Folklorni ansambl; FS = Folklorna skupina; HKUD = Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo; DKUS = Društvo kulturno-umjetničkog stvaralaštva; CNI = Comunità nazionale Italiana = Talijanska nacionalna zajednica.

3.1. Istarska scena na „Leronu“

Organizatori, Zajednica Talijana u Vodnjaju, brinu se da se na „Leronu“ izvede balun, ples koji je sinonim za autohtoni istarski hrvatski ples. Svake je godine pozvano jedno folklorno društvo koje je zaduženo za plesanje baluna. Tako su se predstavili KUD „Rudar“, Raša (2001); Folklorni ansambl „Balun“, Vodnjan (2001); KUD „Barban“, Barban (2002); KUD „Mate Balota“, Rakalj (2003); FD „Cere“, Žminj (2004); KUD „Ivan Fonović Zlatela“, Kršan (2005); KUD „Savičenta“, Svetvinčenat (2006); FD „Pazin“, Pazin (2007), „Kumpanija Kosirići“, Tinjan (2008); KUD „Stjepan Žiža“, Rovinjsko Selo (2009); KUD „Vodnjan“, Vodnjan (2010); KUD „Matko Laginja“, Sv. Lovreč (2011); KUD „Dvigrad“, Kanfanar (2012); KUD „Rakalj“, Rakalj (2013); DKUS „Mendula“, Medulin (2014); KUD „Plesarin“, Rovinj (2015); KUD „Dajla“, Dajla (2016); KUD „Mate Balota“, Rakalj (2017); KUD „Ivan Fonović Zlatela“ Kršan (2018); KUD „Barban“, Barban (2019); FD „Pazin“, Pazin (2022); KUD „Vodnjan“, Vodnjan (2023).

Godine 2023. na repertoaru festivala predstavile su se folklorne skupine grada Vodnjana: Zajednica Talijana iz Vodnjana (koji kao domaćini nastupaju svake godine), Zajednica Talijana iz Galižane „Armando Capolicchio“, Kulturno umjetničko društvo „Vodnjan“ i Društvo perojskih Crnogoraca „Peroj 1657“. Svaka je skupina imala plesni i pjevani program te se svaka predstavila s jedinstvenim izvornim programom. Zajednica Talijana iz Bala sudjelovala je na okruglome stolu. U tablici 2. navode se predstavljene pjesme, plesovi i instrumentalna izvedba.

Tablica br. 2 Popis folklornih skupina grada Vodnjana prisutnih na „Leronu“ 2023. i njihov repertoar

	KUD „Vodnjan“	ZT Vodnjan	ZT Galižana	DPC „Peroj 1657“
Pjesme	- <i>Zora rudi</i>	- <i>Fate largo</i> - <i>La piova</i> - <i>Visanel</i> - <i>Bara Biaso</i> - <i>Mamma mia</i> - <i>I bassi</i>	- <i>Zota le pive</i> - <i>A la Longa</i>	- <i>Oj radosti, veselosti</i> - <i>Uzrasla je narančica</i> - <i>Tri putnika</i> (uz instrumentalnu pratnju harmonika)
Ples	- <i>Balun</i> (uz instrument mih); - <i>Stara polka</i> (uz instrumente roženice i harmoniku)	- <i>La monferina</i> , - <i>La villotta</i> , - <i>La Bersagliera</i> - <i>Furlana</i> (uz instrumente violinu i leron)	- <i>El valser</i> ; - <i>La furlana</i> (uz instrumente pive i simbolo)	- <i>Zetsko kolo</i> , - <i>Splet crnogorskih kola: Poigraj, poskoči</i>

Instrumentalna izvedba	- <i>Mantinjada</i> (uz instrument roženice);			
-------------------------------	---	--	--	--

Izvor: obrada autorica.

Zora rudi dvoglasni je napjev hrvatske istarske kulture. Na nastupu su pjevala dva ženska glasa bez instrumentalne pratnje. Radi se o napjevu „na tanko i na debelo” gdje prvo pjeva donji, „debeli” glas, a potom u terci ili seksti prati gornji, „tanki” glas (Gortan-Carlin, Pace, Denac, 2014:65). Tekst govori o majci koja budi sina u zoru.

Balun dolazi od tal. riječi „balon”, a znači veliki (snažni) ples, krug, kolo. Pleše se gotovo u cijeloj Istri, međutim, razlikuje se od mjesta do mjesta. Jedna osoba ima primarni položaj i svojim pokretima ili glasom određuje započinjanje novih figura (Karabaić, 1956:63).

Mantinjada je romanskoga porijekla, od riječi *mattinata*, a znači 'pjesma koja se pjeva ujutro'. Na području Istre dobila je funkciju u tradicijskim običajima. Postala je skladba kojom su se prijatelji pozivali na pir. Na dan svadbe povorka polazi od ženikove kuće i svira mantinjadu na putu prema kući mlade (Karabaić, 1956:54). Danas se mantinjadom na instrumentu roženice, sopele ili sopile počinju i završavaju svečanosti.

Stara polka naziva se i „cotiš”. Polka je jedan od uobičajenih tradicionalnih plesova u Istri. Pisana je u dvodobnoj mjeri, ali se u koračnoj strukturi pleše trokoracima. Držanje je para klasično, kao i u drugim klasičnim plesovima, a tijekom plesanja plesni se par kreće po krugu suprotno od kazaljke na satu ili oko vlastite osi, ali u smjeru kazaljke na satu (Baldaš, 2020:18).

Podjela je pjesama u talijanskoj kulturi raznolike strukture, obuhvaća diskantno dvoglasje te pjesme tonalne glazbe svjetovne tematike koje se pjevaju jednoglasno ili višeglasno. Diskantno dvoglasje ili *villotte a discanto* arhaični je oblik pjevanja pjesama; pjevaju u paru muški, ženski i mješoviti glasovi. Ta vrsta pjesme zasnovana je na raznim modalnim strukturama u kojima dva solistička glasa djeluju s relativnom ritmičkom autonomijom i stvaraju različite intervalske odnose; završetak je obično u unisonu ili oktavi. Velika se važnost polaže na ornamentalnost i bogatstvo melizama te na oznake trajanja kadenciranih nota. Vjerojatno je jedan od najstarijih oblika srednjovjekovnoga dvoglasnog pjevanja u Europi, iako je danas gotovo potpuno nestao (Starec, 2004: 22). Tonalne su pjesme *Fate largo*, *La piova*, *Visanel*, *Bara Biaso*, *Mamma mia* (Vodnjan), a diskantno dvoglasje *I bassi* (Vodnjan) i *Zota le pive*, *A la Longa* (Galižana) (Debeljuh, 2020:102),

La monferina i el valser - inačice su hrvatskih plesova (mafrina i valcer na hrvatskom) koji imaju koreografske osobine kao plesovi istarskih Hrvata (Ivančan, 1963:76).

La bersagliera je ples koji nosi ime po vojniku, strijelcu pješaku. Postavlja se pitanje je li dobio ime jer se pleše na glazbu marša ili jer u jednome dijelu plesa plesač hoda i maršira (Ivančan, 1963:81).

La furlana je ples koji je dobio ime po talijanskoj pokrajini Furlaniji. Jedan je od najstarijih plesova među talijanskom populacijom u Istri. Ples furlane Vodnjana i Galižane se razlikuje. U Galižani plešu u parovima jedan iza drugog, dok u Vodnjanu jedan plesač pleše s dvije plesačice. U Galižani je ona pravi rustikalni seljački ples, dok je u Vodnjanu već uokviren u određene figure i donekle stilski prigušen (Ivančan, 1963:76-81).

La villotta se može prevesti kao seljački ples. *Il villano* na talijanskome jeziku znači 'seljak'. *Villotta*, točnije *villotta da ballo*, naziv je plesa u Vodnjanu. Taj pjevani i svirani oblik naziva se i *furlana*. Taj način pjevanja bio je vrlo popularan, zasnovan uglavnom na talijanskim improviziranim tekstovima, smišljenim u prigodnome ili danome trenutku (Debeljuh, 2020:100).

Ples crnogorske folklorne zajednice obično prati pjesma, rijetko izostaje. Ona je obično ritmičko-melodijski naglašena. Raspon pjesme kreće se najviše do kvarte ili kvinte, a pjeva se jednoglasno ili dvoglasno. Počinju pjevati muški plesači, dok ženski glasovi odgovaraju istim tekstom. Prevladavaju jednostavne i kratke fraze, koje su ritmički jasne sa stalnim ponavljanjem. Pjesme se pjevaju bez instrumentalne pratnje. Pjesmu započinje jedan solist, a nakon prvoga stiha prati ga grupa pjevača ili zbor. Po sadržaju i karakteru izvođenja pjesme su ljubavne, svadbene, rodoljubne, slavske, junačke, duhovne, uspavanke, naricaljke te brojalice. Otpjevane pjesme *O radosti*, *veselosti*, *Uzrasla je narančica* i *Tri putnika* pripadaju svadbenim pjesmama.

Zetsko kolo pleše se kao narodni ples u Crnoj Gori, a ime je dobilo po rijeci Zeit. Može biti otvorenoga ili zatvorenoga tipa, pleše se bez instrumentalne pratnje (tzv. nijemo kolo).

Splet crnogorskih kola „Poigraj, poskoči” *potpourri* je različitih kola u jednoj cjelini. Crnogorsko folklorno društvo „Peroj 1657” u svojem programu pleše još i *Kolo na kolo*, *Višnjica rod rodila*, *Ovo dvoje bor i jela*, *Djevojko, djevojko, zlatna jabuko* i *Crničko kolo* (Ostojić, 2007: 52-61).

4. ZAKLJUČAK

Danas tradicijsko glazbovanje nema više onu duboku civilizacijsku ulogu koju je nekad imalo. S vremenom i globalizacijom promijenili su se običaji i potrebe društva, no oni koji cijene i vole svoje korijene te rade na očuvanju

kulture i identiteta okupljaju se, primjerice, oko folklornih društava. Na taj način prenose danu im kulturnu ostavštinu. Predstavljaju ono što jesu i što osjećaju. Potpuno zaboraviti tradicijsku glazbu i folklor te općepoznate pjesme zavičaja značilo bi zaboraviti sebe. Stoga su folklorno-scenski programi danas postavljeni tako da predstave ono što je jedinstveno u određenoj kulturi, odnosno njezin kulturni izričaj.

U ovome radu treba primijetiti da ulogu organizatora ima manjinska talijanska udruga koja je započela manifestaciju skromno, pozivajući tek regionalne folklorne skupine i folklorne skupine susjednih dviju država, Italije i Slovenije, da bi na kraju porasla u značajnu manifestaciju nacionalnoga interesa.

Na mikrorazini, odnosno promatrajući festival na lokalnoj razini, primjećujemo da organizatori njeguju multikulturalnost. To se vidi na primjeru a) studije slučaja jer su 2023. godine od istarske scene nastupale isključivo folklorne skupine Grada Vodnjana, koje predstavljaju hrvatsku, talijansku i crnogorsku narodnu tradiciju. Vidi se i na primjeru b) jer se posebna pažnja posvećuje tomu da svake godine druga folklorna skupina predstavi hrvatski autohtoni ples balun. Time se potvrđuje (H1).

Na mezorazini, odnosno na razini Republike Hrvatske, primjećuje se da je prvo regionalno, a potom i nacionalno pozvan i da je nastupio velik broj folklornih skupina različitih hrvatskih regija te da su nastupila i folklorna društva manjina, no nedovoljno s obzirom na to da su u Hrvatskoj službeno priznate dvadeset i dvije manjine. Nadalje, talijanska folklorna baština predstavila se u Zagrebu uoči samoga festivala u Vodnjanu, što govori o širenju multikulturalnosti i brizi o njezinu njegovanju. Stoga se (H2) djelomično potvrđuje.

Na makrorazini, na razini država svijeta, primjećuje se da su na festivalu „Leron“ nastupile folklorne skupine država Europe i izvan nje. Neke folklorne skupine koje su nastupale na „Leronu“ pripadaju matičnim državama manjina u Hrvatskoj, što dodatno potiče vrijednost multikulturalnosti. Time se i treća hipoteza (H3) potvrđuje.

S obzirom na to da službena stranica festivala „Leron“ ima videozapise okruglih stolova i skenirane novinske članke, pristup folklornome nasljeđu o kojemu su govorili razni sudionici te etnomuzikolozi i etnolozi ostavlja se za sljedeće istraživanje. Budući da se folklor prenosi usmenom predajom, sljedeće bi istraživanje trebalo usmjeriti prihvaćanju tradicijske glazbe i plesa i problematici vezanoj uz sudjelovanje u folklornim grupama među mlađom populacijom sudionika „Lerona“.

LITERATURA

- Abali, I. (2023). Folkloric Manifestation of Primitive Impulses: Folk Riddles. *Folklore: Electronic Journal of Folklore*, (88), 191-218.
- Adizova, O. (2023). Folklore in the context of modern culture. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ* (buxdu. uz), 35(35).
- Baldaš, S. (2020). *Susret s tradicijskim glazbovanjem u predškolskoj ustanovi – Dječji vrtić „Crvenkapica“*. [Završni rad], Pula: Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.
- Dabo, K. (2021). Ruku pod ruku, Kolo i Lado, ponovno zajedno. *Tragovi*, 4 (1), 137-159. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/257298>.
- Debeljuh, A. (2020). *Tradicijaska vokalna glazba u Istri početkom 21. stoljeća: značajke i međusobni utjecaji u četirima autohtonim etničkim zajednicama*. [Doktorski rad], Split: Umjetnička akademija u Splitu.
- Gortan-Carlin, I. P., Pace, A., & Denac, O. (2014). *Glazba i tradicija*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
- Ivančan, I. (1963). *Istarski narodni plesovi*. Zagreb: Institut za narodnu umjetnost.
- Karabaić, N. (1956). *Muzički folklor Hrvatskog primorja i Istre*. Rijeka: Novi List
- Ostojić, B. (2007). *Peroj – rajska baština*. Poreč: Inart.
- Shay, A. (2023). Proper Peasants: Hungarian Ethno Identity Dance. In *Folk Dance and the Creation of National Identities: Staging the Folk* (pp. 85-139). Cham: Springer Nature Switzerland.
- Shukhratovna, N. F. (2023). Approaches to the Problem of Ethno-Cultural Education. *International Journal of Formal Education*, 2(6), 38-45.
- Starec, R. (2004). *I canti della tradizione italiana in Istria*. Brescia: Grafo Edizioni.
- Službene stranice Festivala Leron (2023) <https://festival-leron.com/hr/> (Pristupljeno 18. 9. 2023.).
- Službene stranice Grada Vodnjana (2023). <https://www.vodnjan-dignano.hr/zivjeti-na-vodnjanstini> (Pristupljeno 18. 9. 2023.).